

APRENDRE AMB

JOAN BROSSA

LLETRES MÀGIQUES

Fundació

JOAN BROSSA

INTRODUCCIÓ

La proposta de treball que fem a partir del llegat que va deixar Joan Brossa pensem que encaixa en l'enfocament constructivista i amb la situació d'aprenentatge dels alumnes de sis i set anys. Per què? Perquè l'obra de l'autor parteix d'allò que ells estan aprenent: les lletres; perquè ho fa de manera molt didàctica: a partir de la màgia, de la sorpresa de l'inesperat; perquè relaciona la literatura i la llengua amb l'àmbit audiovisual; perquè juga i ens fa jugar amb les paraules i els conceptes; perquè la seva obra es fonamenta en una visió crítica de la realitat.

MARC TEÒRIC I ASPECTES METODOLÒGICS

La unitat de treball que proposem s'organitza en seqüències didàctiques que suposen, d'una banda, la sistematització de les accions (coherència de tallers, d'activitats i d'accions), i de l'altra, el principi d'adaptabilitat que permet afegits i supressions en funció de la diversitat de situacions.

La seqüència es basa en dos principis fonamentals: el primer és que l'aprenentatge s'aborda des del punt de vista de la comunicació i del coneixement. Això vol dir que s'intenta fer de l'activitat lingüística, en totes les seves dimensions, el punt de partida. El segon principi és que aquesta proposta està profundament d'acord amb els enfocaments que intenten utilitzar les situacions reals de comunicació a l'aula com a objectes d'ensenyament.

En l'estructura d'una seqüència didàctica es parteix d'una situació inicial en què es fa una primera producció. Aquest és el punt de partida dels tallers anomenats d'estructuració que donen eines als alumnes per a poder anar avançant cap a la producció final.

La fase següent de la seqüència didàctica és la de la realització; és a dir, el moment en què es duen a terme els tallers d'estructuració. Aquí es poden veure dos tipus d'activitats: a) les orientades a aprendre les característiques del text que s'ha de produir i de les seves condicions d'ús, i b) les de realització del treball final. Tot aquest procés comporta operacions de planificació, de textualització i de revisió amb ajut de material i és imprescindible que al llarg de la seqüència didàctica s'estableixin les interaccions necessàries entre l'alumnat i el professorat. Aquest treball en col·laboració coadjuva a la interiorització de les operacions que primer són exteriors per passar progressivament a interioritzar-se, de manera que l'infant sigui capaç de dur-les a terme de manera

autònoma. El personal docent és qui guia, qui proposa, qui estimula el treball de l'alumnat, qui fa de mediador, qui ajuda a repensar el treball, qui acompanya en aquesta construcció del coneixement i qui ajuda a fer la síntesi del treball.

L'aplicació de la seqüència en aquesta proposta es materialitza a partir de quatre tallers: el primer, sota el nom de: **“La força de les lletres”** intenta aproximar els infants al món de les lletres de l'alfabet i la seva experimentació. L'alumnat treballa a partir de les lletres, les lletres de Brossa: crea imatges i treballa la relació forma-concepte.

El segon taller, titulat **“Introducció al món de Brossa”**, esdevé una aproximació a l'obra de l'autor en què l'alumnat treballa a partir dels diferents materials que feia servir Joan Brossa. Es posa a l'abast de l'alumnat una àmplia selecció de les obres del creador i se suggereixen diferents activitats de manipulació i d'anàlisi per tal de treballar aspectes com la polisèmia, les endevinalles, els elements explícits i implícits en les seves obres, o bé les metàfores. En aquesta selecció s'intenta que quedin representats la major part dels registres o gèneres que va utilitzar Brossa com ara la poesia literària, visual, la poesia escènica, els poemes objecte, les instal·lacions, els poemes corporis, etc.

El tercer taller, **“A l'estil de Brossa”**, esdevé la darrera fase de la seqüència que es materialitza amb el projecte final que fa l'alumnat a l'estil del poeta. En aquest taller, l'alumnat està organitzat en petits grups i pensa i planifica el seu projecte; el materialitzen a partir de l'escriptura del text i de la tria del suport i del gènere més adient. El taller finalitza amb la presentació del projecte a la resta dels companys.

El quart taller, **“Valorem el treball que hem fet”**, està destinat a fer l'avaluació de tota la seqüència i del projecte final. L'alumnat valora tant la seqüència didàctica a partir de preguntes com ara: què he après?, què m'ha sorprès? què canviaria?, etc., com el treball fet en petit grup. En acabar aquesta experiència didàctica els treballs dels alumnes es poden exposar perquè es puguin compartir amb altres companys del centre.

En aquesta proposta didàctica es treballen diferents competències que donen sentit al procés d'aprenentatge de l'alumnat i que són les que figuren a continuació:

Competències comunicatives, lingüístiques i audiovisuals

- Experimentar i indagar en les possibilitats expressives de la imatge.
- Experimentar, explorar i conèixer les possibilitats que ofereixen els materials de l'autor.

- Conèixer codis artístics.
- Explorar recursos creatius.
- Comprendre textos escrits literaris de gèneres diversos.
- Produir textos amb coherència i cohesió.
- Elaborar i expressar idees, opinions i sentiments. Construcció del propi pensament.
- Escoltar de manera atenta i cooperativa.
- Comprendre discursos i explicacions orals.
- Comprendre textos audiovisuals.
- Obtenir informació a partir de mitjans audiovisuals.

Competències artística i cultural

- Conèixer, comprendre i apreciar manifestacions culturals i artístiques.
- Valorar críticament manifestacions culturals.
- Utilitzar les manifestacions artístiques com a font d'enriquiment.
- Desenvolupar el sentit crític.

Tractament de la informació i competència digital

- Lectura d'informacions presentades en diferents formats.
- Comunicar la informació i els coneixements adquirits.
- Desenvolupar flexibilitat mental per a un pensament crític a partir de la diversitat de punts de vista.
- Conèixer els codis del llenguatge audiovisual per elaborar produccions.

Competència matemàtica

- Crear i utilitzar formes geomètriques.

Competència d'aprendre a aprendre

- Regular l'atenció i la concentració.
- Saber obtenir informació per transformar-la en coneixement propi.
- Capacitat i gaudi del treball cooperatiu.
- Planificar activitats.

- Capacitat d'autoavaluar-se.
- Manifestar una actitud receptiva, interessada i de confiança en la pròpia capacitat d'aprenentatge.

Competència d'autonomia i iniciativa personal

- Adquirir valors i actituds personals interrelacionades (responsabilitat, perseverança, autoestima...).
- Portar les accions necessàries per desenvolupar els plans personals, en el marc de projectes individuals o col·lectius.

Competència en el coneixement i la interacció en el món físic

- Comprendre que les manifestacions artístiques estan fetes per homes i dones que representen les seves experiències.
- Interessar-se per les manifestacions artístiques del nostre país.

Competència social i ciutadana.

- Comunicar-se amb altres persones i prendre consciència de diferents realitats.

LA SEQÜÈNCIA DIDÀCTICA

A continuació es presenta l'esquema de la seqüència didàctica destinada a alumnes del cicle inicial de primària.

<p>Seqüència didàctica "Experimentem amb Joan Brossa"</p>		<p>Sessions: 6</p>
<p>Tema: La poesia de Joan Brossa</p>		
<p>Objectius</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iniciar-se en el llenguatge i en el món de Joan Brossa. ▪ Desenvolupar l'interès per aprendre a expressar les opinions i concepcions personals. 	

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Estimular la lectura en veu alta i l'escolta atenta. ▪ Valorar les opinions dels altres. ▪ Iniciar-se en l'argumentació de diferents punts de vista. ▪ Estimular la multiplicitat de punts de vista. ▪ Incentivar el gust estètic.
Continguts	<p>1. L'alfabet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ La base del món de Brossa: l'alfabet. ▪ Les lletres de l'alfabet. ▪ Relació forma-concepte de les lletres. ▪ El poema visual. <p>2. El valor de les paraules</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ El significat de les paraules: la polisèmia. ▪ Les endevinalles. ▪ El poema objecte. <p>3. El llenguatge i l'il·lusionisme</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ La relació paraula-imatge. ▪ Els elements implícits i explícits. ▪ El poema objecte.
Tallers i activitats	<p>TALLER 1: «LA FORÇA DE LES LLETRES»</p> <p>Activitat 1: jugar amb les lletres plastificades a l'estil de les lletres de Brossa.</p> <p>Activitat 2: suggerir la formació d'objectes a partir de la manipulació de les lletres brossianes.</p>

TALLER 2: «INTRODUCCIÓ AL MÓN DE BROSSA»

Activitat 3: Joan Brossa i l'alfabet.

- Explicitar l'interès que tenia Brossa per experimentar amb les lletres i el llenguatge.
- En grups petits, aparellar l'obra i el títol de diferents poemes visuals de Brossa. Justificació d'aquests aparellaments.
- Posada en comú en gran grup dels resultats obtinguts.
- Visualitzar l'aparellament poema visual-títol segons Brossa a partir d'una presentació en power point preparada prèviament pels professorat (Vegeu l'annex).
- Llegir el poema de la lletra "A" i que endevinin la resposta.
- Pensar definicions de lletres i ells endevinen de quina lletra es tracta.

Activitat 4: la polisèmia.

- Llegir el poema "Marina". Fer una posada en comú del poema: què tenen en comú els diferents versos del poema? El significat de *marina* és el mateix en tots els casos? Hi ha noms que tenen diferents significats? Fer-ne una llista.
- El joc del dòmino: discutir amb els nens com es juga al dòmino. Parlar si a casa hi juguen. Presentar en forma de cartronets els diferents versos del poema "Dòmino" de Brossa. Entre tots, intentar confegir-lo.

Activitat 5: Il·lusionisme.

- Poema "Guants". Lectura en veu alta del poema. A què es pot referir el poema? Podem representar el poema? Com? Aprendre altres embarbussaments amb números: *Dit-u, dit-dos, dit-tres,...dit-vint*.
- Posada en comú de cloenda del taller.

	<p>TALLER 3: «A L'ESTIL DE BROSSA»</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Presentació de propostes diferents (cada grup decideix el seu projecte): en petits grups de tres, elaborar dòminos, definicions de lletres o poemes visuals a partir de lletres retallades i de material de collage. ▪ Presentació per part de cada grup del seu projecte a la resta del grup classe. <p>TALLER 4: «VALOREM EL TREBALL QUE HEM FET»</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Valoració individual del treball presentat a partir d'una pauta de valoració individual (s'entén el treball que han fet?, ha estat elaborat amb cura?, l'han explicat amb claredat?). Valoració conjunta del grup classe dels treballs dels grups. Opinions i suggeriments per part dels alumnes. ▪ Avaluació de les diverses sessions dutes a terme: <ul style="list-style-type: none"> a) de la seqüència: què he après? Què és allò que més m'ha agradat i el que menys? b) del treball en petit grup: m'ha costat treballar amb els altres companys? Ens ha costat posar-nos d'acord? He pogut expressar la meva opinió? Què milloraríem?
<p>Recursos</p> <p>Materials</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lletres grosses plastificades. ▪ Fotografies d'algunes de les obres de Brossa i cartells amb els noms de les obres. ▪ Power Point sobre Brossa elaborat per als mestres (Vegeu enllaç del blog). ▪ Definicions de lletres de l'alfabet.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cartrons plastificats amb els versos del poema “Dòmino” de Brossa. ▪ Material divers: cartró, pintura, paper, plàstic, etc. ▪ Pàgines web: www.fundaciojoanbrossa.cat ▪ Espais: aula de motricitat, aula pròpia dels grups, les dues aules amb pissarra digital.
<p>Activitats d'avaluació</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Avaluació inicial. ▪ Avaluació formativa: a partir de l'observació directa de les aportacions individuals i de petit grup de l'alumnat al llarg de les sessions. ▪ Avaluació sumativa: a partir de les exposicions dels diferents grups, de la valoració individual dels projectes i de l'avaluació individual del treball en petit grup.

BIBLIOGRAFIA RECOMANADA

BORDONS, G.; ARENAS, C. (2003). *Aprenent amb Brossa*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona. Fundació Joan Brossa.

CALSAMIGLIA, H., TUSON A. (2007). *Las cosas del decir. Manual de anàlisis del discurso*. Barcelona: Ariel

DOLZ, J. (1994). “Seqüències didàctiques i ensenyament de la llengua: més enllà dels projectes de lectura i escriptura”. *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, núm. 2.

DOLZ, J.; SCHNEUWLY, B.(2006). *Per un ensenyament de l'oral*. València: Biblioteca Sanchis Guarner.

BROSSA, J. (1995). *Poemes escollits*. A cura de Glòria Bordons. Barcelona: Edicions 62.

BROSSA, J. (1995). *Poesia i prosa*. Estudi introductori , selecció de fragments crítics, taules i propostes de treball de Glòria Bordons. València: Edicions 3 i 4.

BROSSA, J. (1998). *La memòria encesa. Mosaic antològic*. Barcelona: Barcanova.

BROSSA, J. (2001). *Poemes visuals*. Barcelona: Edicions 62. Empúries.

BROSSA, J. (2001). *A partir del silenci. Antologia polimòrfica*. Edició a cura de Glòria Bordons. Barcelona: Galàxia Gutenberg. Cercle de lectors.

CAMPS, A. *et altri*. (2003). *Seqüències didàctiques per aprendre a escriure*. Barcelona: Graó.

DIEZ, C. (2004). *La escritura colaborativa en educación infantil*. Universitat de Barcelona. ICE-Horsori.

DIEZ DE ULZURRUN, A. (1998). *L'aprenentatge de la lectoescriptura de d'una perspectiva constructivista*. Vol I i II. Barcelona: Graó.

EDWARDS, D.; MERCER, N. (1987). *El conocimiento compartido. El desarrollo de la comprensión en el aula*. Barcelona: Paidós.

FONS, M. (1999). *Llegir i escriure per viure. Alfabetització inicial i ús real de la llengua escrita a l'aula*. Barcelona: La Galera.

Joan Brossa prestigitor de la paraula. (1992). Viure i escriure. Els grans noms de la literatura catalana. Fundació videoteca dels Països Catalans. (Format vídeo).

MERCER, N. (1995). *La construcción guiada del conocimiento. El habla de profesores y alumnos*. Barcelona: Paidós.

MERCER, N. (2001). *Palabras y mentes*. Barcelona: Paidós.

PAYRATÓ, LL. (2003). *Pragmàtica, discurs i llengua oral. Introducció a l'anàlisi funcional de textos*. Barcelona: Editorial Universitat Oberta de Catalunya.

PÀGINES WEB RELACIONADES AMB JOAN BROSSA

www.fundaciojoanbrossa.cat

www.uoc.es./lletra/cat/noms/joanbrossa.html,

www.viulapoesia.com

<http://lletra.uoc.edu/especial/brossa/>

<http://www.pocio.cat/continguts/documents/nens/nens.htm>

CONTACTE

Judith Barnés

Servei Educatiu de la Fundació Joan Brossa

Telf. 93 458 99 94

jbarnes@fundaciojoanbrossa.cat

www.fundaciojoanbrossa.cat

www.laberintsbrossians.com

Pl. dels Àngels, 8, 1r

(Centre d'Estudis i Documentació del MACBA)

08001, Barcelona